

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما صلوات

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

همسران

امام حسين عليه السلام

حبيب الله احمدى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

همسران امام حسین (ع)

نویسنده:

حبیب الله احمدی

ناشر چاپی:

موسسه فرهنگی تبیان

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	همسران امام حسین (ع)
۶	مشخصات کتاب
۶	مقدمه
۷	همسران امام حسین
۷	اشاره
۷	شهربانو
۷	شهربانو در گذر تاریخ
۸	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

همسراان امام حسین(ع)

مشخصات کتاب

عنوان: همسراان امام حسین(ع)

پدیدآورندگان: امام سوم حسین بن علی(ع)(توصیف گر)

احمدی، حبیب الله، ۱۳۳۶- (پدید آور)

نوع: متن

جنس: مقاله

الکترونیکی

زبان: فارسی

صاحب محتوا: مؤسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان

توصیفگر: نوازندگان

وضعیت نشر: قم: مؤسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان، ۱۳۸۷

ویرایش: -

خلاصه:

مخاطب:

یادداشت: ، ملزومات سیستم: ویندوز ۹۸+؛ با پشتیبانی متون عربی؛ +IE۶ شیوه دسترسی: شبکه جهانی وبعنوان از روی صفحه

نمایش عنوان داده های الکترونیکی

شناسه: ۳۹۰۴/oai:tebyan.net

تاریخ ایجاد رکورد: ۱۳۸۷/۱۱/۳

تاریخ تغییر رکورد: ۱۳۸۷/۱۱/۳

تاریخ ثبت: ۱۳۸۹/۶/۲۸

قیمت شیء دیجیتال: رایگان

مقدمه

زندگی نامه رهبران جامعه و بستگان آنان، به ویژه رهبران دینی - پیامبران و امامان - همواره مورد توجه جامعه و پژوهشگران می باشد. انگیزه اصلی این حساسیت، تأثیرگذاری و نقش آفرینی آنان در ساختار جامعه و نیز سرعت بخشیدن به روند تکاملی کاروان بشریت است. چون رهبران دینی بیشترین نقش را در این عرصه ایفا می نمایند، زندگی آنان نیز همواره زیر دید همگان است. به همین جهت دودمان و خانواده این افراد نیز بیش از دیگران مورد تحقیق می باشد. به ویژه این که همسر امام همام، مادر امام بعد از خودش؛ یعنی علی بن الحسین (ع) و امامان بعدی نیز می باشد. دودمان پیامبران و امامان، برترین و پاکترین دودمان در میان انسان ها است. آنان همواره از مردان پاک و زنان پاکدامن پدیدار شده اند. سلاله پیامبران و امامان همواره از اصلا ب شامخه و ارحام مطهره بوده اند. به همین جهت برگزیدگان خدای سبحان نیز از همین تیره و تبار پدید آمده اند. انسان هایی که از اندیشه زلال بهره منداند و الهی می اندیشند و رفتارشان به دور از هر نوع آلایندهی زندگی است. عرصه پژوهش در مورد نسل و تبار پیامبران و امامان همواره

وسیع بوده و در برخی موارد که پیرامون آنان شبهه وجود دارد، هر مقدار پژوهش دقیق‌تر و وسیع‌تر شکل گیرد، تبار آنان روشن‌تر خواهد گشت. تحقیق پیش‌رو نیز قدمی ولو کوچک در این ساخت بزرگ بوده که با عنوان «همسران امام حسین (ع)» تهیه و تقدیم می‌گردد.

همسران امام حسین

اشاره

آثار روایی و تاریخی برای امام حسین (ع) پنج همسر نام می‌برد که شش فرزند از او به دنیا آورده‌اند، نام می‌برد. ۱- «لیلا» دختر ابی مرّه بن غرّوه، مادر علی اکبر که در کربلا به شهادت رسید. ۲- «حرار» (آزاده) یا غزاله و یا شهربانو دختر یزدگرد که مادر علی بن الحسین؛ یعنی امام سجاد، می‌باشد. ۳- «ریاب» که مادر یک پسر به نام عبدالله رضیع (بر سر زبان‌ها معروف به علی اصغر) که در آغوش پدر در کربلا هدف قرار گرفت و شهید شد و نیز مادر دختری به نام سیکینه است که در فاجعه کربلا به اسارت درآمد. ۴- «ام اسحاق» دختر طلحه بن عبیدالله که مادر دختری به نام فاطمه است. ۵- «قضاغیه» مادر جعفر که در زمان حضرت درگذشت.

شهربانو

در مورد تاریخ زندگی همسران حضرت و این که کدام یک از آنان در کربلا حضور داشتند و سایر ویژگی‌های آنان سخن فراوان وجود دارد، لیکن در مورد هیچ کدام از آنان به مقدار «شهربانو» در میان نویسندگان بحث نشده است. درباره ایشان سؤالاتی مطرح است، مانند این که آیا زنی به نام شهربانو همسر حضرت بوده است؟ و آیا این بانو دختر یزدگرد، پادشاه ایران بوده که به اسارت مسلمانان در آمده بوده؟ و آیا همین خانم مادر امام سجاد (ع) می‌باشد، که امام سجاد از جانب مادر ایرانی است و بالمآل امامان بعد از وی نیز از جانب مادر ایرانی هستند، و این موضوع در گرایش ایرانیان به تشیع نقش ایفا نموده است؟ می‌توان گفت خواستگاه برخی از این سؤال‌ها تردیدهایی است که از قلم برخی نویسندگان معاصر تراوش نموده است. برخی ذهنیت‌ها و نیز بعضی شواهد باعث ایجاد تردید و تراوش شبهه گشته، چه بسا موجب تردید دیگران نیز شده باشد. در فراهم آوردن پاسخ صحیح برای سؤال‌های یاد شده، به پژوهشی تاریخی نیاز است که در این فرصت، فشرده به بررسی و پاسخ سه سؤال می‌پردازیم. بررسی و پاسخ سؤال چهارم از دایره موضوع بیرون می‌باشد و پیش از پرداختن به ویژگی‌های برخی جریان‌های تاریخی، نخست نگرشی کوتاه به اصل جریان در منابع دیرینه و معتبر روایی و تاریخی می‌افکنیم، آن‌گاه خصوصیات آن‌ها را مورد توجه قرار خواهیم داد.

شهربانو در گذر تاریخ

درباره اصل جریان می‌توان گفت، از جمله رخ داده‌های تاریخی است که در بسیاری از منابع روایی و تاریخی دیرینه ثبت شده است و از شهرتی بهره‌ور است که با قرائن و شواهد جانبی به شکل‌گیری آن اطمینان حاصل می‌گردد. بسیاری از مورخان و محدثان شیعه و سنی اصل جریان را نگاشته‌اند که به برخی از دیرینه‌ترین و معتبرترین آنها به ترتیب تاریخ اشاره می‌شود. مانند نصر بن مزاحم، (در گذشت ۲۱۲) و محمد بن سعد، (در گذشت ۲۳۰) و قاضی نعمان، (در گذشت ۲۶۳) و یعقوبی، (در گذشت ۲۸۲) و محمد بن حسن صفار، (در گذشت ۲۹۰) و طبری، (در گذشت ۳۱۰). و ابن ابی ثلج بغدادی، (در گذشت ۳۲۵) و کلینی، (در گذشت ۳۲۹) و حسن بن محمد، (در گذشت ۳۷۸) و صدوق، (در گذشت ۳۸۱) و مفید، (در گذشت ۴۱۳) و محمد بن جریر رستم طبری امامی، (در گذشت در قرن پنجم) و فتال نیشابوری، (در گذشت ۵۰۸) و زمخشری، (در گذشت ۵۲۸) و علامه طبرسی (امین الاسلام)،

(درگذشت ۵۴۸) و ابن شهر آشوب، (درگذشت ۵۸۸) و سبط ابن جوزی، (درگذشت ۶۶۶) و ابن خلکان (درگذشت ۶۸۱) و ابوالفتح اربیلی، (درگذشت ۶۹۳) و علامه حلی، (درگذشت ۷۲۶) و شهید اول (شهادت ۷۸۶) و ابن صباح مالکی، (درگذشت ۸۵۵)، نویسندگان و محققان قرن هشتم به بعد نیز به همین منوال اصل جریان را ثبت و آن را پذیرفته‌اند. این منابع روایی و تاریخی را به چهار دسته عمده می‌توان تقسیم نمود. برخی از آنها جریان را مربوط به دوران خلیفه دوم و برخی به دوران خلیفه سوم و بعضی به دوران ولایت و حکومت‌داری امیرالمؤمنین (ع) دانسته‌اند. برخی هم خصوصیات را ذکر ننموده‌اند، تنها به اصل جریان پرداخته‌اند که به شرح کوتاه این محورها می‌پردازیم: الف: جریان نخست که در بسیاری از منابع به چشم می‌خورد این است که در دوران عمر که ایران به دست مسلمانان فتح شد، دو تن از دختران یزدگرد، به اسارت مسلمانان درآمدند و به مدینه منتقل شدند که در این باره می‌نگارند: هنگامی که آن دختر وارد مسجد شد، مسجد نورانی گشت و وقتی نگاه عمر به او می‌افتد، دختر صورت خویش را از وی پوشانده و می‌گوید: «اُهِ بی روز باد هرمز!» کنایه از این که روزگار فرزندان هرمز (هرمز پسر انوشیروان جد یزدگرد سوم) به کجا انجامید! عمر پنداشت که به وی دشنام می‌دهد. در صدد تنبیه وی برآمد که امیرالمؤمنین (ع) وی را از آن کار باز می‌دارد و می‌فرماید: دختر را آزاد گذارید تا، کسی را به همسری برگزیند. آن گاه وی گشتی در میان مردان زده، حسین بن علی (ع) را انتخاب می‌نماید. علی (ع) از وی می‌پرسد: نامت چیست؟ می‌گوید «جهان شاه». علی می‌فرماید: نه، شهربانویه. آن گاه علی (ع) رو به حسین نموده و می‌فرماید: این بانو فرزندی به دنیا خواهد آورد که بهترین روی زمین خواهد بود. شهربانو، علی بن الحسین (ع) را به دنیا می‌آورد که به وی گفته می‌شود فرزند دو برگزیده، ابن الخیرتین فخریه الله من العرب هاشم و من العجم فارس. ب: جریان دوم مربوط به دوران خلافت عثمان است که عبدالله بن عامر کرز عامل عثمان در خراسان دو تن از دختران یزدگرد را اسیر می‌کند و به حضور عثمان در مدینه می‌فرستد. وی یکی از آن دو را به حسن مجتبی (ع) و دیگری را به حسین (ع) بخشیده و هر دو در حال زایمان رحلت می‌نمایند. بر اساس این نقل، کفالت علی بن الحسین (ع) را بعد از رحلت مادر، دیگر کنیزان امام حسین عهده‌دار می‌شوند. ج: جریان سوم که جزئیات آن در بسیاری از منابع آورده شده است، مربوط به زمان امیرالمؤمنین (ع) است. در دوران وی هنگامی که حریث بن جابر را به خراسان اعزام می‌دارد، او دو دختر از پادشاه زادگان را نزد حضرت می‌فرستد که یکی از آنها به همسری حسین (ع) در می‌آید. و بر اساس نقل دیگر امیرالمؤمنین (ع) با ازدواج وی با امام حسین (ع) موافقت نمی‌کند و آنان را به برخی دهقانان می‌سپارد. منابع فراوان دیگر به خصوصیات کامل نپرداخته‌اند، گرچه بسیاری از آنها را می‌توان گفت با جریان نخست هماهنگ هستند، زیرا از آن دو دختر یزدگرد و یا کسری می‌نمایند. صرف نظر از تفاوت زمانی و مکانی جریان‌های یاد شده، تفاوت‌های عمده دیگری نیز مشاهده می‌شود؛ زیرا در جریان نخست ام ولد (کنیز) بودن دختران مطرح نیست. چرا که پیش از این که آنان کنیز شوند، همسر انتخاب نموده‌اند. در جریان دوم کنیز بودن آنان مطرح می‌باشد و در جریان سوم هم ازدواج آنان با فرزندان امیرالمؤمنین (ع) مورد تردید است. بر این اساس چون معروف‌ترین داستان که قراین فراوان آن را تأیید می‌نماید، جریان نخست است. در صورت تثبیت، هم ماجرای کنیز بودن مادر علی بن الحسین (ع) به اثبات نمی‌رسد. و این که در برخی منابع سخن از «ام ولد»؛ یعنی کنیز بودن مادر حضرت است یا به سبب جریان دوم است که نقل آن بسیار اندک می‌باشد و یا به دلیل این است که این دو دختر به صورت رسمی کنیز نشدند و چون از اسیران بلاد کفر بودند و زمینه کنیز بودن مطرح بوده، از آنان با عنوان کنیز یاد شده است. بر این اساس به کرسی نشانیدن جریان نخست لزوماً به معنای کنیز بودن مادر علی بن الحسین (ع) نمی‌باشد. در هر صورت با توجه به اصل جریان در منابع معتمد و نیز ویژگی‌های یاد شده، به بررسی و تحلیل آنها می‌پردازیم.

جاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار- ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل بیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی

دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-(۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران (۰۳۱۱)۲۳۳۳۰۴۵

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایند انشاءالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳ و شماره حساب شبا: IR۹۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۶۲۱-۰۶۰۹-۵۳ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام: - هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست تر می داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، اما تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بدان، نگاه می دارد و با حجت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می سازد و او را می شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

